

'Door te veranderen blijft de adel hetzelfde'

Adelsoap

Elke week kijkt een expert naar een tv-programma over zijn of haar kennisgebied. Deze week kijkt aristocratenwatcher John Töpfer naar 'Downton Abbey'.

Door onze redacteur
Wilfred Takken

Downton Abbey gaat niet over het verval van de Britse adel in de twintigste eeuw, stelt aristocratiekundige John Töpfer. „Het gaat juist over het grote aanpassingsvermogen van de adel. De politieke macht is weg, maar ook in Nederland hebben mensen met blauw bloed nog altijd een voorsprong. Ze zijn hoger opgeleid, hebben betere banen en meer geld dan mensen met rood bloed.”

We kijken op de bank in Töpfers nieuwbouwhuis in Zwolle naar *Downton Abbey*. Boven de bank hangt een portret van jonkvrouw Van Bevervoorde tot Oldemeule. In de boekenkast een hele plank voor het 'Rode Boekje', het twintigdelige *Nederland's Adelsboek*. Op de wc hangen 'pin-ups' van 19de-eeuwse gravinnen. De gravin boven de storbak lijkt een beetje op de lelijke, vrijgevochten dochter Lady Edith uit de tv-serie. *Downton Abbey* gaat over de Britse adel en het personeel rond de Grote Oorlog, beginnend met de ondergang van de Titanic in 1912 en eindigend vóór de Beurskrach van 1929. Het zesde en laatste seizoen verschijnt dit najaar.

Töpfer kiest voor zijn favoriete aflevering, het slot van seizoen 4, waarin de familie Crawley naar Londen gaat voor het debutantenbal van nichtje Lady Rose (Lily James, die Cinderella speelt in de nieuwe Disneyfilm) en ook het hof van koning George V bezoekt. De rijke Amerikaanse oma (Shirley MacLaine) en Harold, de broer van Lady Cora komen op bezoek en worden belaagd door een verarmde baron en zijn dochter, die door een huwelijk een bankroet wil voorkomen. Zo is de Amerikaanse Lady Cora immers ook ooit de Britse adel binnengekomen.

Töpfer toont een Amerikaans boekje uit die tijd, *How to marry a British Lord*. „De serie zit vol historische verwijzingen, zoals deze naar de instroom van rijke Amerikanen in de Britse adel. De moeder van Winston Churchill was een Amerikaanse, zijn grootvader was hertog van Marlborough. Dat is niets nieuws, zo houd

DE KENNER

John Töpfer,
adelkenner

John Töpfer (Apeldoorn, 1967) is geschiedenisleraar op het Vechtdal College in Hardenberg. Daarnaast bestudeert hij als amateur-historicus de Nederlandse adel.

Hij was secretaris van de werkgroep Adelsgeschiedenis en onderhoudt nu de **Facebook-pagina 'Adel in Nederland'**. Töpfer onderzoekt vooral de geschiedenis van de adellijke familie Van Heeckeren.

Zelf wordt hij ook wel genodigd voor adellijke feestjes. „Mijn strikje is altijd handgestrikt. Wie zich aan de regels houdt, is altijd welkom.”

je de adel in stand. De schrijver van de serie, Julian Lord Fellowes, baron van West Stafford, heeft zijn wortels in de hoge burgerij, maar zijn familie heeft zich omhoog getrouwd.”

Maar het draait bij de adel toch om de claims op eeuwenoud blauw bloed? „Dat klopt deels. Maar het is geen gesloten groep, geen kaste. Van de driehonderd Nederlandse families die er nu zijn, kom je een paar eeuwen geleden geen spoor tegen.”

Dat wil niet zeggen dat de aanpassingen aan de veranderende tijden geruisloos gaan. De serie zit vol met botsingen tussen de adel en de oprukkende *commoners*. Töpfer: „De Amerikanen worden weggezet als patsers in vrolijk gekleurde kleding, met uitbundige bontkragen en diademen. Hier zie je bijvoorbeeld Harold in een bruin pak. Terwijl *a gentleman never wears brown*.” Töpfer wijst ook op hoe de Britse dames in de serie op hun stoel zitten: „Kaarsrechte rug, nooit tegen de leuning, en hun voeten keurig naast elkaar. Terwijl de Amerikaanse oma lekker wijd en uitgezakt zit.”

In deze aflevering dreigt de kroonprins in de problemen te komen doordat een liefdesbrief aan zijn minnares Freda Dudley Ward wordt gestolen. „Die minnares heeft echt bestaan. Later zou de prins aftreden als koning om met een gescheiden Amerikaanse te kunnen trouwen.” Zelfs de liefdebrieven vol onnozele koostaal bestaan echt. In november 2013 werd er nog een geveild voor vijftien duizend pond.

Schandaaltjes als bovenstaande horen bij deze adelsoap. Töpfer: „De adel heeft een verhalencultuur, het bestaansrecht ligt in het levend houden van de geschiedenis. Je praat niet openlijk over schandalen, maar iedereen weet natuurlijk alles. De geheimen werden doorgegeven door het personeel. Als de families bij elkaar op bezoek gingen, ging het personeel deels mee. Wat *upstairs* gebeurde, werd *downstairs* doorverteld.”

De familie Crawley accepteert de instroom van rood bloed. Het voortbestaan van de soort, zo benadrukt Töpfer nogmaals, hangt af van aanpassing aan de omstandigheden. „Heel mooi wordt dit verwoord in de wapenspreuk van de familie Van Wasenaer: *Mutando non mutor*: Door te veranderen blijf ik hetzelfde.”

Maar veel vrouwen zouden 't graag willen.
-Omdat ik rijk ben?

Madeleine, dochter van een verarmde baron, probeert **Harold**, de rijke Amerikaanse broer van gravin Cora, aan de haak te slaan. John Töpfer: „Begin twintigste eeuw was er een golf aan huwelijken tussen Britse edelen en Amerikaanse erfdochteren. De ene groep had geld nodig, veel geld, de andere zocht naar status.”

Er staat alleen een po achter dat scherm.
-De glamour van het hofleven.

Gravin Cora presenteert **nichtje Rose** aan het hof. „De dames dragen *Prince of Wales feathers*: struisvogelveren die verwijzen naar zijn wapenschild. Adellijke meisjes hadden op hun achttiende hun coming out. Het fortuin en de titel gingen naar de mannelijke erfgenaam. De andere kinderen moesten zich redden door een goed huwelijk te sluiten.”

De oude butler Carson gaat in zee met huishoudster **Mrs. Hughes**. Dit slotbeeld van seizoen 4 is Töpfers favoriet. „Hier zie je roerend verbeeld hoe in de serie de zeden langzaam opschuiven. De stijve, conservatieve butler gaat voor het eerst van zijn leven pootjebaden. Zoiets frivools had hij in het eerste seizoen zeker niet gedaan.”